

Jerko Barišić

KARDINAL MERCIER — KORIFEJ KATOLIČKOG EKUMENIZMA

Prigodom 50. obljetnice smrti

»Mercier pripada svim Crkvama«
Dr. Hibben

Prohujalo je pedeset godina od smrti velikog katoličkog ekumeniste kardinala Merciera. Njegov rad ugrađen je u temelje katoličkog ekumenizma. Mercier, naime, spada među hrabre katoličke pionire na tom polju. No ekumenizam je u biti svekršćanski. Zato je jasno da se Mercierovo ekumensko djelovanje širilo izvan granica Katoličke Crkve — prelazilo je na sve kršćane. I kad se danas pogleda bujan razvoj i rascvat ekumenskog pokreta kod svih kršćana općenito, a katolika napose, ne smije se nipošto zaboraviti da ogroman udio u tome svakako ima pokojni kardinal Mercier. Njegov doprinos je neprocjenjiv. Njegove su zasluge velike i trajne. Stoga ova obljetnica ne smije proći nezapažena, neprimjetno i šutke. Spomen na velikana ekumenizma i nas uvelike obvezuje.

Da bismo pak potpuno shvatili i pravilno ocijenili veličinu Merciera na ekumenskom polju, moramo ga najprije bar ukratko promotriti kao cjelovitu ličnost, iz koje proistječe ekumenizam kao zaseban, ali osobito važan vid njegova života, organski vezan uz njegovu osobnost.

Mercierova ličnost

Désiré-Joseph Mercier rodio se 21. XI. 1851. u selu Braine-l'Alleud. Potječe iz ratarske obitelji valonskog Brabanta. Filozofiju i teologiju završio je u Malinesu. Za svećenika je zaređen 30. IV. 1874. Teološki studij nastavio je na sveučilištu u Louvainu, dok će psihijatriju slušati u

Parizu. Od 1877. pet godina predaje filozofiju u malom sjemeništu Malinesa. Godine 1882., designiran od belgijskog episkopata, prvi je dobio katedru tomističke filozofije louvainskog sveučilišta, koja je otvorena na želju Leona XIII. Podrškom istog Pape uza sve kolebanje belgijskih biskupa postigao je 1889. da se taj filozofski tečaj razvio u Viši filozofski institut, kojemu je on postao i prvi predstojnik. Svoje filozofske traktate Mercier će objelodanjivati ovim redom: *Psihologija* 1892., *Logika* 1894., *Opća metafizika ili ontologija* 1894. te *Kriteriologija* 1899. Godine 1894. pokreće i časopis *Revue néo-scholastique de philosophie*. Godine pak 1906. Mercier postaje nadbiskup Malinesa (Mechelen) i primas Belgije. Slijedeće godine (1907.) ogrnuo je kardinalski grimiz. Od 1921. do 1925. predvodi razgovore s anglikancima o mogućnostima sjedinjenja. Umro je od raka u Bruxellesu 23. I. 1926. — To je kratak curriculum vitae kardinala Merciera.

Mercier je posjedovao niz izuzetnih vrlina i odlika u intelektualnom pogledu. One su ga učinile velikim u svim domenama njegova života. A ove su: svećenik, učenjak, javni djelatnik.

Prije svega i u prvom redu, Mercier je bio svećenik. Za taj poziv rasilu su ga veliki darovi srca i uma. On ih je potpuno stavio u službu svog ideala. I ti talenti dovest će ga do najviših hijerarhijskih položaja primaša i kardinala. U svom zvanju obnosio je razne funkcije. Kao mladi svećenik postao je profesor i odgojitelj sjemeništaraca, budućih svećenika. Povjerenoj dužnosti predao se svim žarom i poletom mladenačke duše. Kasnije postaje nadbiskup Malinesa, glavne i najvažnije belgijske biskupije. Za geslo uzima: *Apostol Isusa Krista*. I doista, zdušno se dao na pastoralno obnavljanje i usavršavanje svoje biskupije. Svestrano potiče rad kršćanskih laika. Tako npr. 1909. pomaže nacionalni kongres katoličkih djelatnosti u Malinesu. Onda daje nov impuls raznim gibanjima mladeži. Aktivno se zanima za liturgijski pokret, osobito za podizanje dostojanstva obreda u katedrali. No naročito je pazio na duhovnu izgradnju svoga klera. Svećenicima drži brojne konferencije, koje će poslije biti izdane i prevedene na mnoge jezike (*Mojim sjemeništarcima* 1908., *Pastoralna sabranost* 1910., *Unutrašnji život* 1918.). Potkraj života osniva Svećeničko bratstvo Isusovih prijatelja. Osobno je bio vrlo duhovan, krepostan. Veliku pobožnost gajio je prema Mariji. Njoj je bio nježno, gotovo djetinjiski odan kao sveopćoj posrednici. Pišući o pionirima ekumenizma, Villain kaže: »Među njima cijene se kao autentični sveci: Mercier, Portal, Beauuin, Couturier.«¹

Mercier je bio i veliki učenjak. Filozof, mislilac, u svoje vrijeme vodeći zastupnik neoskolastike. On se trudi »filozofirati za ljude svoga vremena«. Bori se protiv pozitivizma s jedne strane, a protiv Kanta s druge. Posreduje između moderne znanosti i tradicionalne metafizike, pri čemu je osobito došao do izražaja njegov veliki interes i smisao za psihologiju.

¹ MAURICE VILLAIN, *Introduction à l'œcuménisme*, Casterman, 4. édition, 1964, str. 373.

Želio je napraviti sintezu tomističkih principa i pozitivnih znanosti, imajući u vidu perspektive moderne filozofije (u tome se upravo razlikuje od talijanskih neotomista). Te ideje razvijao je u svojim predavanjima, knjigama, spisima i uopće kompletnim usmjerenjem svoga filozofskog Instituta. To pak njegovo djelovanje bilo je kompromitirano žestokom opozicijom i u Louvainu (da je previše nezavisan) i u Rimu (da daje preveliku slobodu istraživanju). Stvar je došla i do Kongregacije za nauk, pa čak i do samoga Pape Lava XIII. No ovaj je imao silno povjerenje u Merciera. I sada dolazi do preokreta, tako da je devedesetih godina položaj i Merciera i njegova Instituta bio definitivno utvrđen. Na Institutu je profesor Mercier 1892. otvorio seminar, kojemu je dao potpuno novu orijentaciju utemeljenu na sistemu međusobnog povjerenja i osobne duhovne izgradnje. Definitivno pak oblikovanje Institut će dobiti tek 1893. Kao znanstvenik Mercier se osobito isticao načelnošću. Tako, na primjer, dok je u jeku modernističke krize branio tomističku tradiciju protiv neprijatelja skolastike, u isto vrijeme je također intervenirao u Rimu da zaštiti znanstvenu slobodu louvainskih profesora, kao i bolandista.

Mercier je aktivno sudjelovao i u javnom životu svoje zemlje. Više puta je odlučno intervenirao u unutrašnjoj i vanjskoj politici države. Spomenimo neke poteze. — Katolička stranka u Belgiji dugo se smatrala kao nastavkom apostolskog djelovanja Crkve na parlamentarnom planu. Mercier nije oklijevao da u tom smislu diskretno i djeluje na ministre. Tako se tužio što je davanje općeg prava glasa 1919. definitivno oduzelo katolicima apsolutnu većinu. No ipak je pokazivao zreli realizam pred razvojem situacije. Godine 1925. je npr. jamčio za konstituiranje koalicione vlade kršćanskih demokrata i socijalista. Posljednjima je ipak prigovarao »antiklerikalizam«, kao i protivljenje u vezi s katoličkom nastavom. Za vrijeme prvog svjetskog rata hrabro se opirao njemačkoj okupaciji. Izdaje glasovito pastirsko pismo *Patriotizam i izdržljivost*. Uza sve to u Rimu su se katkad žalili na žestinu nekih njegovih reakcija, plašeći se i najmanjeg podjarivanja antagonizma između dviju strana. Ali takav junački stav pribavio je Mercieru velik prestiž u cijelom svijetu. Saveznici su ga 1918. smatrali moralnim pobjednikom rata. Predsjednik Republike Francuske Poincaré osobno je došao u Malines, praćen maršalima Fochom i Pétainom, da mu u katedrali svečano preda najviše vojno odlikovanje — ratni križ. Zato je na svom putu u SAD i u Kanadu 1919. bio svuda trijumfalno primljen. Zbog toga mu je i belgijska vlada, na inicijativu socijalista Vanderveledea, priredila nacionalni sprovod, kojemu su između ostalih prisustvovali kralj Albert, prijestolonasljednik Leopold, maršal Foch, lord Halifax i mnogi drugi državnici. Dalekosežnost pogleda i napredno shvaćanje pokazao je Mercier i time što je podržavao oca Cardijna protiv konzervativnih krugova. No Mercier je imao i nekih manjkavosti. Tako mu je uska, tj. valonska koncepcija belgijskog rodoljublja priječila da shvati domet flamanskog pitanja pa njegove negativne postavke u toj stvari čine još i danas jednu od najdiskutabilnijih

točaka njegove karijere i u flamanskim katoličkim krugovima izazivaju žive i žestoke kivnosti.

Mercier je doista bio velikan. Kompletna i uravnotežena ličnost. Žarka duša nosila je njegov temperament, koji se izarivao u sipanju ideja i smionim pothvatima. »Čovjek avangarde cijeloga života, u domeni misli kao i u realizacijama, Mercier je imao sklonost akcije, ne bojeći se nikad rizika koje je ona donosila.«² Bio je svjestan svoga autoriteta. Kao govornik fascinantan. Skrupulozno savjestan u svim svojim dužnostima. Uz to je bio pun dobrote — jednostavne, nenametljive i prijazne. O njemu kaže Jean Guilton: »Bio je profesor i apostol, ozbiljan i vatren, Belgijanac i Rimljanin, pun revnosti za domovinu i za Crkvu, nadilazeći protuslovlja nerazdvojiva od svojih tako različitih dužnosti.«³ A Roger Aubert zaokružio je njegovu ličnost izjavom: »Vjernici su se divili velikom kršćaninu i velikom biskupu; intelektualci misliocu širokih horizonata; politički svijet i nevjernici velikom rodoljubu.«⁴

Mercier kao ekumenist

Da bi kardinalov portret bio potpun, Merciera treba posebno prikazati kao ekumenistu. On je, naime, možda najveću međunarodnu reputaciju stekao baš na ekumenskom polju, pogotovo u pokušajima približenja katoličke i anglikanske Crkve, poznatih pod imenom Malinskih razgovora.⁵

Okrunjen dvostrukim prestižem osnivača Višeg instituta tomističke filozofije u Louvainu i moralnog vođe belgijskog otpora protiv njemačkih zavojevača za prvog svjetskog rata, pošao je Mercier 1919. u Sjedinjene Države. Za vrijeme svog boravka ondje posjetio je mnoge ličnosti drugih konfesija. Tada je kardinal vidio i osjetio njihovu živu želju za približenjem i sjedinjenjem. Godine 1920. Lambetska konferencija objavljuje svoj *Appeal to All Christian People*, na koji Mercier srdačno odgovara.⁶ Zbog svega toga pisao je 21. XII. 1920. Papi Benediktu XV.: »Možda će Vaša Svetost jednog dana prosuditi da bi nekakav poziv nekatolicima anglikanskim, američkim, ruskim, grčkim itd. bio dostojan čin Vašeg apostolskog žara. No očekujući ga, zar ne bi bilo razborito dati se na porav-

² ROGER AUBERT, *Le cardinal Mercier dans le monde et l'église de son temps*, u *Unité des chrétiens*, broj 23, srpanj 1976, str. 6.

³ JEAN GUITTON, *Le cardinal Mercier et Lord Halifax* u *Unité des chrétiens*, broj 23, srpanj 1976, str. 16.

⁴ ROGER AUBERT, navedeni članak, str. 6.

⁵ Upozoravam na moj članak *Pedeseta obljetnica razgovora u Malinesu*, u *Crkvi u svijetu*, broj 1, 1977.

⁶ HENRY RENAUD TURNER BRANDRETH, *I tentativi di riavvicinamento reciproco delle Chiese*, u R. ROUSE — S. C. NEILL, *Storia del movimento ecumenico dal 1517 al 1948*, il Mulino, Bologna 1973, sv. II., str. 165.

navanje putova jedinstva? Ja se nudim da izvršim jedan pokušaj.«⁷ I dok je čekao odgovor, dobio je 24. I. 1921. iz Pariza pismo od oca Portala o razgovorima s anglikancima. To je bio providencijalni susret Merciera i Portala. »Susret dviju ličnosti, čije duše kao da su prethodno bile usklađene, a afiniteti tako harmonično udešeni za zajedničko djelo.«⁸ Mercierova pažnja u to vrijeme bila je prvenstveno usmjerena prema kršćanskom Istoku, a napose prema Ruskoj pravoslavnoj Crkvi. On osigurava prihvrat mnogih izbjegličkih obitelji. Ruskim pak studentima širom je otvorio vrata sveučilišta u Louvainu. A od Benedikta XV. dobio je odobrenje za eventualne razgovore sa Ruskom Crkvom.

Dana 19. listopada iste godine došli su k Mercieru Portal i njegov prijatelj Englez lord Halifax. Guitton priča: »Halifax i Portal, kao slučajno, učiniše posjet Malinesu. Mercier ih je zadržao na ručku. Tu se pričalo. I iz tog ćaskanja rodili su se glasoviti Razgovori.«⁹ Naime, zamoljen od abbé Portala i lorda Halifaxa, Mercier je tada prihvatio da okupi oko sebe neke anglikanske i katoličke teologe i povjesničare, ne obazirući se na negodovanje engleske katoličke hijerarhije. Sjećajući se toga, reći će kasnije Portal: »Na koga da se obratimo? Zbilja od rata jedna je figura svojom moralnom veličinom dominirala katoličkim svijetom. Kardinal Mercier posebno je pobuđivao divljenje Engleza, kojoj god vjeroispovijesti pripadali. Imali smo smjelosti obratiti se njemu.«¹⁰ I dalje kaže o Razgovorima: »Providnost nam je dala da ih držimo pod zaštitom čovjeka koji je uživao općenit ugled, jedinstveni auktoritet. Povjerenje što ga je Vrhovni Svećenik imao u njega davalo mu je mogućnost da se opre protivnicima, uvijek istima, i da nastavi djelo mira u ozračju ljubavi.«¹¹ Tako su se sastala opet dva velikana — Mercier i Halifax. Guitton ih ovako ocjenjuje: »Jedan i drugi smatrali su da se krajnji čin inteligencije sastoji u predstavljanju budućnosti na nov način, bez prevelikog obaziranja na navike. Oni su živjeli sadašnjost kao da su došli iz budućnosti. Obojici je cijeli svijet bio domena i dijeceza.«¹² I pod Mercierovim vodstvom sastali su se predstavnici objiju strana u biskupskoj palači u Malinesu prvi put 1921., zatim dvaput kroz 1923. i konačno jednom u 1925.

Iako su razgovori u Malinesu bili privatnog karaktera, vrhovi anglikanske, odnosno katoličke Crkve bili su s njima upoznati. Kenterberijski nadbiskup Randall Davidson šutke ih je odobrio, a Halifaxu je dao privatno pismo reprezentiranja, dok su Benedikt XV. i Pijo XI. također zauzeli blagonaklon stav. Evo pisama tadašnjeg državnog tajnika kardi-

⁷ R. AUBERT, *Le Cardinal Mercier et le Saint-Siège*, u *Bulletin de l'Académie royale de Belgique*, br. 3, 1967, str. 128.

⁸ EDOUARD BEAUDUIN, *Le cardinal Mercier et le père Portal*, u *Unité des chrétiens*, br. 23., srpanj 1976, str. 12.

⁹ JEAN GUITTON, navedeni članak, str. 15.

¹⁰ F. PORTAL, *Le rôle de l'amitié dans l'Union des Églises*, konferencija održana u Louvainu 19. XI. 1925.

¹¹ F. PORTAL, navedena konferencija.

¹² JEAN GUITTON, navedeni članak, str. 16.

nala Gasparrija upravljenih Mercieru. Dne 11. IV. 1922.: »Primio sam pismo koje mi je 3. travnja poslala Vaša Uzoritost u vezi s diskretnim sastankom s anglikancima, i požurio sam se da ga stavim pred oči Njegovoj Svetosti. Sveti Otac Benedikt XV. potpuno je odobrio ono što je Vaša Uzoritost dosad učinila.«¹³ A drugo za Pija XI. od 25. XI. 1922.: »Sveti Otac ovlašćuje Vašu Uzoritost da rekne anglikancima kako Sveta Stolica odobrava i hrabri vaše razgovore te moli od svega svoga srca do brog Boga da ih blagoslovi.«¹⁴

»Na početku prve sjednice 20. svibnja kardinal Mercier je saopćio da je on bio postavio slijedeće pitanje jednom kanonistu: da li je moguće da Engleska Crkva bude pripojena Rimskoj Crkvi a da ne bi bila od nje apsorbirana, i da je kao odgovor primio raspravu naslovljenu *Anglikanska Crkva sjedinjena, ali ne apsorbirana*.«¹⁵ I kraj razumljivog oklijevanja članova da pruže taj dokument, kardinal je osobno preuzeo odgovornost da ga dostavi i pročita. Dr Frere je zapanjen priznao: »Zastao nam je dah.«¹⁶ Mercier je u dnu duše smatrao da se zajednica u biti nije ni prekinula. Dva mjeseca prije (6. III. 1925.) pisao je Halifaxu: »Činjenica je da poslije svetog Augustina sve do 16. stoljeća Engleska Crkva nije tvorila nego samo jedno tijelo s Rimskom Crkvom. Nije li ona u srži još i danas implicite sjedinjena s Rimom? Ako se dublje analiziraju svijesti s obiju strana pregrade, neće li se naći, a to je milost Duha Svetoga koja im pomaže, da imaju krivo što misle da su nepovjerljivo odijeljene? Zar nisu povijesni utjecaji, pogrešna tumačenja i loše zasnovani strahovi mogli stvoriti i podržavati površinska razmimoilaženja, koja dubokoj svijesti zastiru i otimlju istine kojima se vjeruje a da tog nismo ni svjesni? S moje strane ja tako smatram. I ako je naš božanski Spasitelj htio jedinstvo zajednice duša kojima je on glava, zar onda mi ne moramo reći da je to jedinstvo ostvarivo, da se ujedinjenje mora postići, jer se ono može izvesti i da je jedini problem tražiti kojim putem ćemo doprijeti do tog nužnog jedinstva svih u Kristu.«¹⁷

I poslije četvrte konferencije Malinskih razgovora (za njega posljednje) Mercier je ostao ekumenski aktivan. Tako se u rujnu 1925., iako teško bolestan, prihvatio u Bruxellesu pokroviteljstva nad kongresom za jedinstvo Crkava. Iste godine pod njegovom zaštitom utemeljuje Beauvain u Amay-sur-Meuse glasovitu opatiju redovnika jedinstva. No, bez sumnje, najljepši ekumenski akt napravio je kardinal na svojoj samrti. Taj čin duboko označava i simbolizira svu njegovu osobu, njegovu veličinu.

¹³ *Rome et les conversations de Malines*, u *Unité des chrétiens*, br. 23., srpanj 1976., str. 9.

¹⁴ *Rome et les conversations de Malines*, u *Unité des chrétiens*, br. 23., srpanj 1976., str. 9.

¹⁵ *Cours F. O. I. Centre St-Irénéee 2, Place Gailleton, 69002 Lyon. Cours n° 11, ch. 60: »Les Conversations de Malines«.*

¹⁶ EDOUARD BEAUDUIN, navedeni članak, str. 13.

¹⁷ *Ce que disait le Cardinal Mercier*, u *Unité des chrétiens*, br. 23., str. 19., srpanj 1976.

Kao da je Mercier u tom posljednjem djelu htio sažeti i saliti cijeloga sebe. Naime, kad je lord Halifax saznao za tešku bolest Merciera, došao je posjetiti ga u dotičnu bolnicu u Bruxellesu. Bio je 21. siječnja — sveta Agneza. Mercierov tajnik kanonik Dessain odslužio je sve-tu misu u bolesnikovoj sobi. To je bila posljednja kardinalova pričest. Poslije mise prijatelji su se zagrlili. Zatim je bolesnik izdiktirao divno pismo anglikanskom nadbiskupu Canterburyja. Poslije podne opet su došli Halifax i Portal da se oproste od kardinala. Tada je Mercier skinuo s prsta svoj biskupski prsten, koji mu je darovala njegova obitelj kad je postao biskup, i rekao lordu: »Ako umrem, molim vas da ga uzmete.« Poslije kardinalova pokopa 29. siječnja pokojnikova nevjesta gđa Mercier u ime sve obitelji predala je dragu uspomenu lordu Halifaxu. Ovaj ga je uvijek nosio o vratu na zlatnom lančiću. A poslije lordove smrti njegov sin Eduard darovao ga je katedrali u Yorku, gdje su ga kao ukras umetnuli u kalež.¹⁸

Malinski razgovori ostaju za povijest možda najveće Mercierovo djelo ne samo u ekumenskom pogledu nego i uopće. »To je veliko djelo ljubavi, koje će ostati aureola kardinala Merciera.«¹⁹ Veliki udio u njima imali su, dakako, i kardinalovi suradnici Portal, Beauvain, Van Roey, Batiffol i Hemmer, ali je sigurno da je Mercier ponio najveći dio tereta i odgovornosti dok su se oni zaštićivali i pokrivali njegovim grimiznim plaštem. Objava Beauvainova referata bila je svakako nespretna i nesretna — fatalna. No još »dublji uzrok malinskog neuspjeha jest dvostruka iluzija: iluzija što su je imali katolici da su lord Halifax i njegovi prijatelji predstavljali sav anglikanizam; iluzija koju su imali anglikanci da se sav katolički svijet odražavao u kardinalu Mercieru i njegovim drugovima.«²⁰ Osim toga, engleski katolici bili su isključeni iz Malinesa, a to je bila velika pogreška. Svejedno, i bez neposrednog rezultata ti Razgovori predstavljaju važan datum u povijesti katoličkog ekumenizma. Oni su katolicima otkrili mogućnosti dijaloga dalje i preko sterilne apologetske raspre. Razgovori su pridonijeli stvaranju nove klime ljubavi u odnosima među rastavljenom braćom, a to je kudikamo vrednije i od najboljih stručnjaka i referata. *Church Times* je tada pisao: »Kardinal Mercier je izmijenio religioznu atmosferu Engleske.«²¹

Ali u čemu je baš poseban osobni udio i zasluga Merciera u Malinskim razgovorima? Najprije to što se prihvatio organizacije, vođenja i pokroviteljstva razgovora. Kao nasljednik apostola Mercier je bio svjestan svoje odgovornosti za univerzalnu Crkvu. Zato nikad nije oklijevao angažirati se i u pothvatima koji su nadilazili granice njegove dijeceze. Kao što se, na primjer, bio založio u Rimu za autohtone biskupe u Kini, tako

¹⁸ JEAN GUITTON, *Dialogue avec les précurseurs*, Aubier, str. 117—118.

¹⁹ MAURICE VILLAIN, navedeno djelo, str. 265.

²⁰ *Calendrier et contenu des conversations de Malines*, u *Unité des chrétiens*, br. 23., str. 11—12., srpanj 1976.

²¹ OLIVIER ROUSSEAU, *Les conversations de Malines*, u *Unité des chrétiens*, br. 23., srpanj 1976., str. 9.

je sada preuzeo i odgovornost za razgovore. U njima je pak došla do izražaja Mercierova velika skromnost. Kardinala naime, koji je više bio filozof nego teolog, a k tome i nedovoljne povijesne spremne, diskusije bi katkad nadilazile, ali on ih je ipak slijedio napetom pažnjom. Zatim je pokazao nepokolebivu načelnost, beskompromisnost, pravovjernost. Tako je poslije treće konferencije razgovora izdao 1924. pastirsko pismo vjernicima svoje biskupije. Tu stoji i ovo: »Ni moji prijatelji ni ja nismo dolazili ni jedan tren na pomisao da žrtvujemo bezumnoj želji jedinstva pod svaku cijenu ma i jedan članak Vjerovanja katoličkog, apostolskog i rimskog.«²² Veliku otvorenost duha pokazao je Mercier posebno u tada delikatnom problemu sposobnosti približavanja odijeljenih kršćana. »Umjesto suprotstavljanja formula promatrati subjektivne dispozicije duše« — pisao je 1925. lordu Halifaxu.²³ Time je anticipirao II. vatikanski sabor. Naime, na takve stavove doći će tek nedavni koncil. »To pokazuje da s one strane njegovih velikih kvaliteta dočekivanja, žara njegove duše i njegove ljubavi, koje su redom osvojile drugove, bijaše kod kardinala Merciera još nešto drugo, neka dublja stvar: intelektualno uvjerenje, koje je od njega doista učinilo jednog od preteča katoličkog ekumenizma. Među njegovim brojnim titulama slave ovo je jedna od ljepših.«²⁴ Dakle, zaslugom Merciera prešlo se od ere šutnje na eru razgovora, dijaloga. A Malines je prvi svijetli proboj. Godine 1928. izlazi enciklika *Mortalium animos* koja, doduše, ustaje protiv međukonfesionalnih sastanaka ekumenskog pokreta, no ta će zabrana malo-pomalo ipak biti dignuta, dok konačno koncil ne dade ekumenskoj riječi i djelu ono značenje što ga je želio njegov preteča Mercier.

*

U svom testamentu Mercier je napisao i ove riječi: »Da bismo se združili, potrebno je ljubiti se, da bismo se ljubili, treba se poznavati, da bismo se upoznali, treba da idemo jedan drugome ususret!«²⁵ U toj rečenici lapidarno je sažet sav ekumenski rad kardinala Merciera. To je njegova ekumenska metoda, njegovo geslo, program i plan. On se toga striktno držao kroz cijeli svoj život. I to ga je dovelo do velikih djela, koja će trajno ostati i živjeti kroz povijest. Mercier je doista ekumenski velikan ne samo Katoličke Crkve nego i svega kršćanstva. Zato je s potpunim pravom rekao 1919. predstojnik sveučilišta u Princetonu dr Hibben: »Mercier pripada svim Crkvama.«²⁶ Ili, točnije, pripada jednoj jedinoj — Crkvi Kristovoj.

²² *Ce que disait le cardinal Mercier, u Unité des chrétiens, br. 23., srpanj 1976., str. 17.*

²³ ROGER AUBERT, *Le cardinal Mercier dans le monde et l'Église de son temps, u Unité des chrétiens, br. 23., srpanj 1976., str. 6.*

²⁴ ROGER AUBERT, navedeni članak, str. 6.

²⁵ BATTISTA MONDIN, *L'Ecumenismo nella Chiesa Cattolica prima, durante e dopo il Concilio*, Herder, Roma, 1966, str. 25.

²⁶ JACQUES DESSEAUX, *Mercier appartient à toutes les Églises, u Unité des chrétiens, br. 23., srpanj 1976, str. 1.*